

Зайцева Валентина,
студентка 4 курсу
Факультет філології та соціальних комунікацій
Наук. керівник : **Новик О. П.,**
доктор філологічних наук, професор (БДПУ)

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ОБРАЗНОЇ СИСТЕМИ ТВОРУ (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ “ТАРАС БУЛЬБА” МИКОЛИ ГОГОЛЯ)

У шкільній практиці використовується пообразний шлях аналізу літературного твору на уроках літератури. Це обґрунтовано фантазією автора: в центрі кожного художнього твору є образ або образи людей, тварин, речей та інших істот. Об'єктом дослідження є процес вивчення образної системи повісті «Тарас Бульба» Миколи Гоголя. Предмет дослідження – процес вивчення образної системи твору на уроках української літератури та його особливості. Спираючись на здобутки українського літературознавства та методистів, ставимо за мету науково обґрунтувати проблему вивчення образної системи твору Миколи Гоголя на уроках української літератури, визначити ефективні методи формування інтересу до предмету.

Вважаємо, що вивчення образної системи нерозривно пов'язано з поняттям «персонаж». Персонажем називається образ дійової особи, що виступає у творі як об'єкт розповіді і сприймається насамперед як певна жива або умовно жива істота. По суті поняття «персонаж» є збірною назвою тієї сукупності засобів зображення, завдяки яким окреслюється конкретно-чуттєва даність, образ дійової особи, яку творять її портрет, костюм, мова, вчинки, характеристики з боку інших персонажів, що ведуть розповідь [4, с. 143]. Персонажі у художньому творі існують не ізольовано, а в системі стосунків з іншими персонажами. Герої взаємодіють, зіставляються, порівнюються. Чим більше взаємозв'язків виявляється в персонажа, тим яскравіше висвітлюється його багатогранність і розкривається вся глибина і складність характеру. Для автора важливо подати події та вчинки в яскравій формі, аби зацікавити читача. Аналіз персонажів за рисами їх внутрішнього світу (психологічна характеристика) – предмет роздумів багатьох методистів (О. Забарного, Є. Пасічника, З. Рез).

Можливі види роботи, які будуть корисні. Це складання планів внутрішньої характеристики, визначення надзавдань, внутрішніх конфліктів, виховного значення персонажів, застосування прийомів «інтерв'ювання» та «сповіді», які допомагають учням максимально глибоко проникнути у внутрішній світ літературних героїв.

З метою підвищення рівня проблемності, словесник може давати учням завдання: довести правильність/неправильність, доречність/недоречність, точність/неточність пунктів плану. Свою продуктивність виявляє прийом «уявного видалення» персонажа із тексту, з'ясування, яким чином це впливає на головну проблему чи підпроблеми твору. Наприклад: Уявіть повість Миколи Гоголя «Тарас Бульба» без одного із героїв: Тараса Бульби, Остапа, Андрія. Що втратить тема сильної особистості, порушена автором у творі, у кожному конкретному випадку? [1, с. 13].

Гама кольорів у художньому творі є гамою почуттів. Як уважають психологи, певний колір відповідає тому чи іншому станові думі людини. Дослідник М. Бахтін зазначає, що «душевний стан людини нагадує мелодію, яка створена із різних відтінків і кольорів та різних за силою звучання звуків» [3, с. 26]. Колірна палітра у творчості М. Гоголя досить різноманітна. У його творах поєднуються теплі і холодні кольори, заспокійливі та збуджувальні, позитивні та негативні. Уперше колір застосовано у повісті, під час опису появи синів удома. «Крепкие, здоровые лица их были покрыты первым пухом волос» [2, с. 66]. Слово «здоровые» є відтінком червоного кольору. У зазначеному контексті вказує на здоров'я, молодість, силу, красу.

Таким чином, за умови вивчення образної системи персонаж має постати перед учнями як конкретна доля, як жива людина. Саме цей шлях аналізу сприяє утвердженню погляду на літературу як людинознавство, що ставить перед читачами важливі для кожної особистості питання морального характеру, естетичного та соціального спрямування. Для Гоголя Україна відійшла в минувшину. Повість «Тарас Бульба» – це своєрідна тризна за тією «страшной республикой». Відспівування Гоголем минулого було одночасно і геніальним оживленням міфу, що є осердям української ідентичності, а повість супроти волі автора виказала потужний вплив на багато поколінь українців, формуючи національну свідомість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Ю. Концептуально-образний аналіз літературного твору в школі / Ю. Бондаренко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 11. – С. 11–14.
2. Гоголь Н.В. Повести: Ревизор / Н.В. Гоголь. – М., 1985. – 352 с.
3. Небеленчук І. Кольористика як один із засобів формування навчально-дослідницьких умінь учнів у процесі роботи над повістю М. Гоголя «Тарас Бульба» / І. Небеленчук // Українська мова і література в школах України. – 2015. – № 10. – С. 22–26.
4. Теорія літератури: Підручник / За наук. ред.. Олександра Галича. – 3-є вид., стереотип. – К. : Либідь, 2006. – 488 с.

Ольга Колеснікова,
студентка 1 курсу магістратури
факультету філології та соціальних комунікацій
Наук. керівник: **Г. О. Александрова**, к.філол.наук, доцент (БДПУ)

ОБРАЗ «МАЛЕНЬКОЇ ЛЮДИНИ» У ТРАДИЦІЇ РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Російська література періоду реалізму характеризується появою різних типів літературних героїв. Серед них помітне місце займає образ-тип «маленької людини», що виник у 20–30-ті роки ХІХ століття в творчості О. Пушкіна (повість «Станційний наглядч»), а також М. Гоголя, Ф. Достоевського, А. Чехова та інших. Одним із перших використав поняття